

صنعت فرش دستباف ایران در آستانه مرگ؛ از نابودی بازارهای صادراتی تا تحریم‌های داخلی

سی و دومین نمایشگاه بین‌المللی فرش دستباف ایران روزهای 4 تا 8 اسفند ماه 1404 در محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران برگزار شد. در این نمایشگاه انواع فرش‌های دستباف مناطق مختلف ایران در اندازه‌ها و رنگ‌های مختلف، قالی و قالیچه، تابلو فرش‌های مختلف و دیگر دست‌بافته‌های هنرمندان ایرانی عرضه و در معرض دید مخاطبان قرار داده شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی تبریز، شاید در نگاه اول تداوم برگزاری این نمایشگاه طی سال‌های متمادی، نشان دهنده‌ی جایگاه ویژه‌ی آن در حوزه‌ی اقتصادی، فرهنگی و هنری باشد، اما برگزاری نمایشگاه در ماه مبارک رمضان و در شرایط فعلی کشور، این رویداد را به یکی از پیچیده‌ترین رویدادهای نمایشگاهی برگزار شده در سال‌های اخیر تبدیل کرده بود. استقبال کم مردم از این نمایشگاه زیبا و دلنشین و نگرانی فعالان این حوزه از مشکلات عدیده، تکراری و البته کهنه، باعث شده بود که نمایشگاه نتواند در ساخت ظرفیت ویژه برای این صنف کمک شایانی انجام دهد.

بازدید از این رویداد و هم‌نشینی و صحبت با تولیدکنندگان، تاجران و صادرکنندگان تبریزی حاضر در این نمایشگاه نشان داد که اهداف اعلام شده از سوی برگزارکنندگان تقریباً منتج به هیچ موفقیتی نشده است.

این دوره نمایشگاه بین‌المللی فرش دستباف تقریباً در فضای نارضایتی برای غرفه‌داران تبریزی به پایان رسید. افرادی که با همه‌ی عرق و علاقه‌ی خود، فرش دستباف را هویت، شناسنامه و شناسنامه‌ی دوم صنعت ایران می‌دانند، با این حال بار مشکلات بر دوش بازبازگاران اصلی صنعت فرش دستباف ایران همچنان سنگینی می‌کند. مشکلاتی که بخش مهمی از آنها به مسئله‌ی تحریم و بخش دیگر به سوءمدیریت و تحریم‌های داخلی در صنعت فرش دستباف مربوط می‌شود.

این گزارش تلاش کرده که دغدغه‌های اصلی و مشکلات تبریزی‌های حاضر در نمایشگاه بین‌المللی فرش دستباف ایران و نظر آنها درباره نمایشگاه سی و دوم را جویا شود.

صنعت فرش دستباف بیمار است

یعقوب فرشکاران، رئیس اتحادیه‌ی تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستباف استان آذربایجان شرقی گفت: فرش کالایی است که در شرایط خاص امروز کشورمان جایی ندارد، مگر این که به دلیل مناسبت خاصی باشد. فضای عمومی کشور آمادگی و ذهنیت لازم برای خرید فرش - که یک کالای لوکس به حساب می‌آید - را ندارد. صنعت فرش دستباف امروز بیمار است و حرف‌های زیادی هم درباره‌ی آن زده شده و دردها تکراری است، اما درمان نشده است.

او با اشاره به برگزاری نمایشگاه سی و دوم فرش دستباف ادامه داد: نمایشگاه مکانی برای دیده شدن و محلی است که بازدیدکنندگان می‌توانند به راحتی فرش را لمس کنند. امسال در اتحادیه به همراه سایر دوستان مُصر بودیم که نمایشگاه برگزار شود، به دلیل آن که برندها و تولیدکنندگان در این فضا دیده شوند. هر چند بسیاری از تولیدکنندگانی که در تهران فروشگاه دارند، راضی به برگزاری نمایشگاه نیستند. این مسئله مهم است که در وضعیت غیرعادی اقتصادی و سیاسی امروز کشور همت کردیم و گروهی از تولیدکنندگان و صادرکنندگان در این نمایشگاه شرکت کردند.

فرشکاران تأکید کرد: نباید بگذاریم چراغ هنر فرش بافی خاموش شود و باید در صحنه باشیم. امروز ما پرچم این صنعت را با وجود همه مشکلات سرپا نگه داشته ایم و امیدواریم مشکلات حل شود تا بتوانیم به سوی توسعه‌ی صنعت فرش دستباف حرکت کنیم.

رئیس اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستباف استان آذربایجان شرقی تصریح کرد: فرش کالایی است که خراب نمی‌شود و 100 تا 200 سال عمر می‌کند. باید کاری کنیم که این کالا صادر شود، اما متأسفانه سیاست‌های کاری دولت باعث شده که امروز ارتباط تولیدکنندگان و صادرکنندگان با کشورهای حوزه‌ی خلیج فارس قطع شود. متأسفانه تحریم‌ها هم در این زمینه تأثیر جدی دارد و این هنر را دچار مشکل کرده است.

این فعال اقتصادی گفت: فرش، هنر ایرانی را ترویج می‌دهد و امیدوارم به زودی مشکلات برطرف شود. متأسفانه بیان برخی مشکلات فرش دستباف دیگر تکراری شده است. مشکل ابتدایی بحث بافنده‌ی فرش است. مسئله بعدی بحث مواد اولیه است. برخی از افراد مواد اولیه مانند ابریشم و پشم را با ارز ترجیحی وارد کرده‌اند، اما هیچ نظارتی وجود ندارد و مواد اولیه با قیمتی بالا به دست تولیدکننده می‌رسد.

او ادامه داد: متأسفانه امروز در این صنعت کارگر بیمه نیست، حقوق او کفاف زندگی‌اش را نمی‌دهد، مواد اولیه بسیار گران است، در وضعیت تحریم به سر می‌بریم و هزینه‌ی محصول نهایی گران تمام می‌شود. با این شرایط صنعت فرش رو به سقوط می‌رود و احتمالاً با دیگر هیچ بافنده‌ای اجازه نمی‌دهد، این سنت خانوادگی به نسل بعد منتقل شود.

فرشکاران در پایان گفت: امروز 90 درصد بافنده‌ها بالای 60 سال سن دارند و متأسفانه نسل جدید وارد این کار نشده و صنعت به صورت اتوماتیک وار وارد فضای سقوط شده است.

تحریم داخلی کمر صنعت فرش را شکسته است

هادی ابری سردرودی، رئیس اتحادیه‌ی تابلو فرش و مدیر شرکت فرش ابری سردرود، با اشاره به برگزاری این نمایشگاه گفت: جامعه‌ی فرش امروز به ظاهر سود و عایدی برای دولت ندارد، اما اگر به باطن آن توجه کنید، بحث عمده در این صنعت مسئله اشتغال زایی و آرزواری است که دولت توجهی به این موارد نمی‌کند.

او ادامه داد: زمانی نمایشگاه فرش در فضای ۳۵ هزار مترمربع برگزار می‌شد، برای مراسم افتتاحیه رئیس‌جمهور می‌آمد، شبکه‌های صداوسیما این رویداد را پوشش می‌دادند و تمامی بیلبوردهای سطح شهر درباره این موضوع بود، ولی امسال هیچ توجهی به این نمایشگاه نشده است. و مساحت نمایشگاه امروز به حدود 15 هزار متر مربع رسیده است.

ابری سردرودی با تأکید بر اینکه فرش شناسنامه‌ی دوم، نماد اصالت، رسالت و هویت فرهنگی ماست، افزود: هرچه درباره‌ی فرش صحبت می‌کنیم، به گذشته برمی‌گردد. همواره از آمارهای صادراتی سال‌های قبل می‌گویند، اما اگر بپرسیم وضعیت امروز چگونه است، با فاجعه روبه‌رو می‌شویم. صادرات فرش ایران اکنون به زیر ۵۰ میلیون دلار رسیده که در عمل می‌توان گفت تقریباً به صفر نزدیک شده است.

وی افزود: زمانی صنعت فرش دستباف ایران برای بیش از دو میلیون نفر اشتغال زایی داشت و این ظرفیت حتی می توانست به هشت میلیون نفر برسد، اما امروز این رقم به شدت کاهش یافته است. شهر سردرود که جمعیت حدود ۳۰ هزار نفری دارد، روزگاری برای بیش از ۳۰۰ هزار نفر در ۱۸ استان کشور اشتغال ایجاد کرده بود، اما اکنون این رقم به کمتر از ۱۰۰ هزار نفر رسیده که این موضوع بسیار نگران کننده است.

او ادامه داد: ویژگی خاص فرش سردرود در اشتغال زایی خانگی آن است. عمده ی بافندگان را زنان تشکیل می دهند که ضمن حفظ حریم خانواده، منبع درآمد اصلی خانوار نیز بود، اما متأسفانه با شرایط فعلی، این مسیر رو به نابودی است.

این تولیدکننده ی فرش با انتقاد از سیاست های داخلی گفت: بسیاری مشکلات را به تحریم خارجی نسبت می دهند، اما واقعیت این است که تحریم داخلی کمر صنعت فرش را شکسته است. قوانین پیچیده و متناقض، بیشترین آسیب را به این حوزه وارد کرده اند. طبق قانون، فرش از مالیات معاف است، اما در عمل مأموران مالیاتی برای فروش مالیات مطالبه می کنند. در حالی که تولید بدون فروش معنا ندارد و این فشارها باعث تعطیلی واحدهای تولیدی و از بین رفتن اشتغال می شود.

وی افزود: می گویند مالیات صرف اشتغال زایی می شود، اما آیا منطقی است صنایعی که خود به طور گسترده اشتغال ایجاد کرده را تحت فشار بگذاریم تا دولت بخواهد با هزینه های چند میلیاردی برای یک نفر شغل ایجاد کند؟ این سیاست ها نتیجه ای جز نابودی تولید ندارد.

ابری سردرودی با اشاره به جایگاه جهانی فرش ایرانی تصریح کرد: امروز بسیاری از کشورها از جمله افغانستان، پاکستان، هند، نپال و ترکیه فرش تولید می کنند که عمدتاً مبتنی بر طرح های ایرانی و با کمک استادکاران ایرانی است، اما تصمیمات نادرست داخلی باعث شده، جایگاه واقعی فرش ایران در بازارهای جهانی تضعیف شود.

وی ادامه داد: قوانین صادراتی به گونه ای وضع می شود که با ماهیت تولید فرش سازگار نیست. فرش مانند شکلات یا کالای مصرفی سریع نیست که بتوان برای آن محدودیت های زمانی بازگشت ارز تعیین کرد. این قوانین مدام تغییر می کنند و ثباتی در سیاست گذاری وجود ندارد. بهتر است پیش از هر تصمیمی، نظر فعالان این حوزه شنیده شود.

فرش ایرانی یکی از مهم ترین نمادهای فرهنگی کشور است

این فعال صنعت فرش گفت: فرش ایرانی یکی از مهم ترین نمادهای فرهنگی کشور است. زمانی که مسئولان به کشورهای دیگر سفر می کنند، فرش ایرانی را به عنوان هدیه می برند و به آن افتخار می کنند، اما در عمل حمایتی از این صنعت صورت نمی گیرد. اگر فرش را از داشته های کشور حذف کنیم، عملاً برند فرهنگی شاخصی برای ارائه نخواهیم داشت.

او درباره وضعیت نمایشگاه فرش اظهار کرد: نمایشگاه فرش باید محل شور و رونق باشد، اما متأسفانه تبلیغات و حمایت رسانه ای بسیار ضعیف است. زمان بندی نامناسب برگزاری نمایشگاه، از جمله در ماه رمضان، موجب کاهش استقبال شده و فعالان این حوزه هیچ نقشی در تعیین زمان و شرایط برگزاری ندارند.

ابری سردرودی با اشاره به تجربه ی شخصی خود بیان کرد: من با ۳۰ سال سابقه ی فعالیت در صنعت فرش، امروز برای بیش از یک هزار و ۵۰۰ نفر اشتغال ایجاد کرده ام. اگر موانع دولتی نبود، این ظرفیت می توانست به ۱۰ هزار نفر برسد، اما فشارهای مالیاتی و اداری باعث شده حتی حفظ همین میزان اشتغال نیز دشوار شود.

وی افزود: فرش در ساختار مدیریتی کشور جایگاه مشخصی ندارد و گاهی به صورت یک مرکز کوچک و گاهی در قالب مجموعه های ادغامی اداره می شود. این صنعت برای دولت به نوعی به بازپچه تبدیل شده است، با این حال تعصب فعالان این حوزه باعث شده، چراغ فرش ایرانی هنوز روشن بماند.

حذف تابلوفرش یعنی تعطیلی بسیاری از فروشگاه های فرش

او در بخش دیگری از سخنان خود درباره تابلوفرش گفت: فرش ایرانی در دنیا بسیار کپی شده، اما تابلوفرش هنوز اصالت خود را حفظ کرده و کمتر نمونه ی مشابهی دارد. سردرود قطب اصلی تولید انبوه تابلوفرش کشور است و بسیاری از شهرها یا از طرح ها و رنگ های سردرود استفاده می کنند یا بخش عمده ی تولیدشان وابسته به این شهر است.

وی ادامه داد: اگر تابلوفرش از بازار ایران حذف شود، بسیاری از فروشگاه های فرش عملاً تعطیل خواهند شد. در حال حاضر بخش قابل توجهی از غرفه های نمایشگاه های فرش کشور به تابلوفرش اختصاص دارد و این نشان دهنده ی نقش مهم آن در پویایی بازار است.

این تولیدکننده ی تابلوفرش درباره صادرات گفت: سردرود تنها شهری است که به صورت مستمر به چین صادرات تابلوفرش دارد و روزانه فروش آنلاین در بازار تبریز برای شهر شانگهای انجام می شود. پس از چین، کشورهای عربی در اولویت صادرات ما قرار دارند.

وی افزود: موفقیت تابلوفرش حاصل بازاریابی مناسب و حضور نسل جوان در این صنعت است. ما نیازهای بازار جهانی را شناسایی می کنیم و بر اساس آن تولید انجام می دهیم. در حالی که در حوزه ی فرش سنتی، همچنان اصرار بر عرضه ی محصولات قدیمی وجود دارد و همین موضوع باعث عقب ماندگی در بازارهای بین المللی شده است.

او در پایان تأکید کرد: برای احیای صنعت فرش ایران، باید سیاست گذاری ها بر اساس واقعیت های بازار جهانی و نیاز فعالان این حوزه انجام شود. بدون حمایت عملی، این صنعت ارزشمند بیش از پیش در معرض خطر قرار خواهد گرفت.

انتظار چندانی از این دوره نمایشگاه نداشتیم

مسعود انوری، نایب رئیس اتحادیه ی تولیدکنندگان و واردکنندگان فرش دستباف آذربایجان شرقی با اشاره به وضعیت برگزاری نمایشگاه اظهار کرد: متأسفانه با توجه به شرایط موجود کشور، وضعیت نمایشگاه چندان مطلوب نیست و استقبال قابل توجهی از سوی بازدیدکنندگان و خریداران مشاهده نمی شود. در چنین شرایطی طبیعی است که مردم درگیر مسائل و دغدغه های معیشتی و ذهنی باشند و خرید فرش در اولویت آن ها قرار نگیرد.

وی افزود: واقعیت این است که انتظار چندانی از این دوره نمایشگاه نداشتیم. نزدیک به یک سال است که کشور در فضای پرتنش قرار دارد و ما نیز ناچار شده ایم خود را با این شرایط تطبیق دهیم. اگر بخواهیم دائماً منتظر بهبود اوضاع بمانیم و فعالیت نکنیم، عملاً چرخه ی تولید و کسب و کار متوقف خواهد شد، بنابراین با وجود همه مشکلات، تلاش می کنیم کار را ادامه دهیم.

صنعت فرش بیش از هر چیز نیازمند امنیت و آرامش است

او ادامه داد: صنعت فرش بیش از هر چیز نیازمند امنیت و آرامش است. فرش کالایی هنری و فرهنگی محسوب می شود و زمانی مورد توجه قرار می گیرد که خانواده ها احساس ثبات و آرامش داشته باشند. در شرایط عادی، حتی خرید فرش های گران قیمت نیز برای مردم قابل تصور است، اما امروز بخش قابل توجهی از جامعه دغدغه ی حفظ سرمایه، مهاجرت فرزندان و سرمایه گذاری در بازارهایی مانند ارز و طلا را دارد و همین موضوع موجب کاهش شدید تقاضا برای فرش شده است.

این فعال صنعتی درباره وضعیت صادرات نیز گفت: در حال حاضر صادرات فرش تقریباً به صفر رسیده است. ارتباط مؤثر با بازارهای خارجی وجود ندارد و در شرایط فعلی خریداری حاضر به ثبت سفارش و واردات فرش ایرانی نیست. به همین دلیل بازار صادراتی فرش ایران با رکود کم سابقه ای مواجه شده است.

وی افزود: اگرچه تولید همچنان ادامه دارد، اما نبود تقاضای مؤثر در بازار داخلی، بخش بزرگی از توان تولیدی کشور را بلااستفاده گذاشته است. مصرف داخلی که می توانست موتور محرک این صنعت باشد، به شدت کاهش یافته است.

انوری با اشاره به ظرفیت بالای بازار داخلی تصریح کرد: کشور ما با جمعیتی نزدیک به ۸۰ تا ۹۰ میلیون نفر، در صورت برخورداری از شرایط اقتصادی و اجتماعی نرمال، می تواند بخش عمده ای از تولید فرش را در داخل جذب کند و صادرات در مرحله بعدی قرار گیرد، اما در وضعیت کنونی، حتی اقشار متوسط رو به بالا نیز توان خرید فرش دستباف را ندارند.

او ادامه داد: مشکل اصلی کمبود تولید نیست، بلکه نبود امنیت اقتصادی و بی اعتمادی نسبت به آینده است. افرادی که توان مالی دارند، سرمایه ی خود را یا از کشور خارج می کنند یا در حالت انتظار نگه می دارند تا چشم انداز شرایط روشن تر شود و همین مسئله موجب رکود بازار شده است.

نایب رئیس اتحادیه ی تولیدکنندگان و واردکنندگان فرش دستباف آذربایجان شرقی در پایان با اشاره به وضعیت استان و شهر تبریز گفت: شرایط تبریز تفاوتی با سایر نقاط کشور ندارد. فرش کالایی لوکس محسوب می شود و رونق آن وابسته به احساس امنیت و آرامش در جامعه است. تا زمانی که فضای عمومی کشور به سمت ثبات حرکت نکند، نمی توان انتظار بازگشت رونق به بازار فرش داشت.

تولید فرش زمانی رونق می گیرد که صادرات وجود داشته باشد

ناصر سطوتی، دیگر نایب رئیس اتحادیه ی تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش آذربایجان شرقی، گفت: نمایشگاه امسال با توجه به اوضاع و احوال عمومی کشور، وضعیت پیچیده ای دارد، اما این نکته قابل توجه بود که علی رغم همه مشکلات و تهدیدها همکاران حضور پیدا کردند و نمایشگاه برگزار شد.

او ادامه داد: نمایشگاه از نظر فروش برای غرفه داران خیلی ضعیف بود و این موضوع پیش از برگزاری این رویداد هم پیش بینی می شد. اما به خاطر این که این صنعت فراموش نشود در نمایشگاه حضور پیدا کردیم.

این فعال اقتصادی گفت: قیمت فرش مانند سایر کالاها به دلیل تورم بسیار بالاست و همه نمی توانند آن را تهیه کنند. تولید فرش زمانی رونق می گیرد که صادرات باشد. متأسفانه طی سال های اخیر تحریم و اوضاع سیاسی کشور باعث شده که صادرات ایران به صفر نزدیک شود. در صورتی که بازار فرش جهان قبلاً در اختیار ایرانی ها بود.

وی افزود: متأسفانه امروز اوضاعی پیش آمده که صادرات به صفر نزدیک شده است. هم اکنون فروش در حد فروش داخلی برای خانه ها و بسیار جزیی است. سطوتی تصریح کرد: علی رغم تمام مشکلات، استان آذربایجان شرقی و به طور مشخص شهر تبریز در راس تولید فرش دستباف در ایران قرار دارند. چند دلیل باعث شده که تولید افول کند.

او در توضیح دلایل خود گفت: اولاً شرایط به گونه ای شده که دیگر سرمایه گذاران سرمایه ی خود را برای تولید فرش اختصاص نمی دهند، زیرا در زمینه های دیگر سوددهی بیشتری دارند و ترجیح می دهند دنبال کارهای دیگر باشند. به همین دلیل امروز به بحث تک باقی رسیده ایم.

وی افزود: در این بحث به طور مثال بافنده ای مواد اولیه ی یک قالی 6 متری را بگیرد و بیش از یک سال از جیب امرار معاش کند تا فرش فروخته شود و به پول برسد. این توان در بافنده وجود ندارد. امروز چگونه یک بافنده حدود 300 تا 350 میلیون برای مواد اولیه هزینه کند تا بتواند آن را به فروش برساند. در صورتی که قبلاً چنین نبود. تعدادی سرمایه گذار و کارخانه های بزرگ و متمرکز داشتند و تعدادی بافنده را جمع می کردند و بعد از اتمام کار سرمایه گذار از سرمایه سود می برد و بافنده نیز دستمزد می گرفت.

سطوتی در پایان با اشاره به راهکارهای خروج از این وضعیت گفت: بسیاری از دوستان معتقد هستند که فرش مرده است، اما من احساس می کنم که دوران، دوران حرفه ای هاست. فرشی که محصول تولید خوب و با کیفیت است، حتی اگر تحریم باشیم هم آن فرش خریدار دارد و خریدار آن فرش تحریم را دور می زند. باید در طراحی فرش جذابیت داشته باشیم و اگر کار ما برای سایر کشورها جذاب باشد، این فرش ها خرید می شود.

تولید فرش دستباف صرفه اقتصادی کافی را ندارد

فرهاد شعاریان، دبیر اتحادیه ی صادرکنندگان فرش دستباف تبریز با اشاره به وضعیت امروز صنعت فرش کشور اظهار کرد: سالیان متمادی صادرات گسترده ای به کشور آلمان داشتیم، اما از دهه ی ۱۳۸۰ این صادرات به تدریج کم رنگ شد و عملاً از ابتدای دهه ۹۰ به طور کامل قطع شد.

وی افزود: در حال حاضر فعالیت ما صرفاً به فروش های محدود خانگی خلاصه شده و روند تولید نیز سیر نزولی داشته است. در سال ۱۳۷۵ حدود ۲۸۰ نفر در مجموعه ما تحت پوشش بیمه بودند، اما امروز این عدد نه تنها به ۲۸۰۰ نفر افزایش نیافته، بلکه به صفر رسیده است. در شرایط فعلی، تولید فرش دستباف دیگر صرفه ی اقتصادی ندارد و این صنعت در وضعیت کاملاً آچمز قرار گرفته است.

او ادامه داد: امروز نه فرش باکیفیت در بازار به اندازه کافی وجود دارد و نه مشتری مناسب می توان پیدا کرد. شرایط به قدری سخت و پیچیده شده که ادامه فعالیت برای فعالان این حوزه بسیار دشوار است. از سوی دیگر، تهیه فرش دستباف برای خانواده ها به شدت سخت شده است.

این فعال اقتصادی تصریح کرد: در دهه ۸۰، زمانی که نرخ دلار برای مدت طولانی در محدوده هزار تومان تثبیت شده بود، طیف وسیعی از اقشار جامعه، از افراد دارای تمکن مالی گرفته تا کارمندان، مخاطب فرش دستباف بودند، اما امروز قیمت ها به حدی افزایش یافته که اگر آن زمان یک تخته فرش حدود ۸ میلیون تومان قیمت داشت، اکنون یک جفت فرش شش متری به حدود ۲ میلیارد تومان رسیده است.

وی افزود: علاوه بر حذف بخش عمده ای از مشتریان داخلی، امروز حتی مخاطبان رده بالای فرش دستباف نیز در حال حذف شدن هستند. هزینه های تولید به گونه ای افزایش یافته که سود چندانی برای بافندگان باقی نمانده است. اگر قرار باشد درآمد بافنده در حد یک کارگر ساختمانی، بنا یا جوشکار باشد، ناچاریم قیمت تمام شده فرش را حداقل دو برابر افزایش دهیم که این خود منجر به کاهش بیشتر تقاضا می شود.

شعاریان با تأکید بر نقش حیاتی صادرات گفت: اگر صادرات فرش احیا نشود و معاملات به صورت ارزی انجام نگیرد، امیدی برای بقای فرش دستباف باقی نمی ماند. زمانی در بندر آزاد هافن هامبورگ زیرساختی وجود داشت که فرش ایران از آنجا در سراسر اروپا توزیع می شد، اما امروز این زیرساخت کاملاً از بین رفته است و حتی اگر اکنون قصد صادرات داشته باشیم، ابزار و بستر لازم برای آن فراهم نیست.

وی ادامه داد: از سوی دیگر، کشورهای رقیب در غیاب ایران، بازارهای جهانی فرش را تصاحب کرده اند و همزمان سلیقه مصرف کنندگان اروپایی نیز تغییر کرده است؛ به طوری که نسل جدید تمایل کمتری به استفاده از فرش دارد. بر این اساس، برای صادرات فرش های نفیس تبریز چشم انداز روشنی متصور نیست.

این فعال صنفی در پایان خاطرنشان کرد: شاید تولید محصولات جدید، چندرنگ، گیاهی و طرح های خاص بتواند تا حدی به احیای بازار کمک کند، اما در مجموع حتی با فرض

برداشته شدن تحریم ها نیز امید چندانی به بازگشت شرایط مطلوب گذشته وجود ندارد.

تهیه مواد اولیه مرغوب و باکیفیت به شدت دشوار شده است

نوید طیب نژاد، خزانه دار اتحادیه صادرکنندگان فرش دستباف تبریز با اشاره به مشکلات جدی تولید فرش دستباف اظهار کرد: امروز تهیه مواد اولیه مرغوب و باکیفیت به شدت دشوار شده و تقریباً مواد خوب در بازار پیدا نمی شود. قیمت مواد اولیه به طور چشمگیری افزایش یافته و همزمان مشکل بیمه نیز فشار مضاعفی بر تولیدکنندگان وارد کرده است. در چنین شرایطی، گرانی بیداد می کند و ادامه فعالیت برای بسیاری از فعالان این حوزه بسیار سخت شده است.

وی افزود: دستمزد پایین دیگر برای بافندگان صرفه اقتصادی ندارد. زمانی که به یک بافنده برای بافت یک قاب فرش حدود یک تا یک و نیم میلیون تومان دستمزد پیشنهاد می شود، طبیعی است که این مبلغ برای او انگیزه ای ایجاد نکند و ترجیح دهد به مشاغل مانند رانندگی در اسنپ روی بیاورد. از سوی دیگر، اگر دستمزد بافنده افزایش یابد، قیمت تمام شده فرش به حدی بالا می رود که دیگر خریداری توان پرداخت آن را ندارد.

او ادامه داد: اگر دستمزد واقعی پرداخت شود، قیمت نهایی فرش به حدود ۱۸ میلیون تومان یا حتی بیشتر می رسد و در این شرایط، بازار کفش خرید ندارد. خریدار با دیدن این قیمت ها تصور می کند جنس کیفیت مطلوبی ندارد و همین مسئله باعث رکود بیشتر بازار می شود.

طیب نژاد با اشاره به افت کیفیت مواد مصرفی گفت: رنگ های اصیل و سنتی که در گذشته در بازار وجود داشت، امروز تقریباً نایاب شده است. شرایط به گونه ای شده که تهیه مواد اولیه باکیفیت، مشابه خرید کالاهای اصل برندهای معتبر خارجی است که فقط در چند فروشگاه محدود و با قیمت بسیار بالا قابل دسترس هستند.

وی افزود: اگر بخواهیم برای تأمین ابریشم مرغوب، رنگ های اصیل، دستمزد واقعی کارگر و هزینه بیمه چند برابر کنیم، در نهایت با نبود خریدار مواجه می شویم، چرا که نه بازار داخلی کفش دارد و نه صادراتی در کار است. امروز عملاً خریدار خارجی وجود ندارد و بازار صادراتی کاملاً از دست رفته است.

این فعال صنفی با انتقاد شدید از وضعیت برگزاری نمایشگاه فرش تصریح کرد: اگر بخواهیم واقعیت را بگوییم، وضعیت نمایشگاه در حد صفر است. نمایشگاهی که عنوان «بین المللی» را یدک می کشد، باید محل حضور خریداران عمده و ثروتمندان از سراسر دنیا باشد، اما امروز شرایط به گونه ای است که برخی غرفه داران تنها موفق به فروش یکی دو تخته فرش یا چند قابیچه کوچک می شوند.

او ادامه داد: خانواده ما پنج نسل در صنعت فرش فعالیت داشته اند؛ از تولید گرفته تا صادرات به اروپا و سایر کشورها. در گذشته، نمایشگاه به قدری پررونق بود که در همان روزهای اول با کمبود کالا مواجه می شدیم و ناچار بودیم به سرعت محموله های جدید ارسال کنیم. اما امروز فروش ها به چند ده یا چند صد میلیون تومان محدود شده که در مقیاس اقتصاد فرش دستباف، عملاً معنایی ندارد.

طیب نژاد در پایان تأکید کرد: اقتصاد فرش دستباف عملاً از بین رفته و این صنعت ارزشمند در یکی از بحرانی ترین دوره های تاریخی خود قرار دارد. ادامه این روند می تواند به نابودی کامل بخش بزرگی از تولید و اشتغال در این حوزه منجر شود.

چرا بازار فرش های صادراتی دیگر رونق سابق را ندارد؟

فریدون شعاریان، تولیدکننده و صادرکننده فرش دستباف با اشاره به مشکلاتی که این صنعت در زمینه صادرات فرش دستباف دارد گفت: همه همکاران محترم از مشکلاتی که امروز در رابطه با صادرات فرش وجود دارد آگاه هستند. عمدتاً این مشکلات مربوط به مسائل ارزی و عدم ثبات نرخ ارز در سال های متناوب است. از سوی دیگر برخی خریداران ترجیح می دهند برای خرید به کشورهای دیگر رجوع کنند. این مسائل دست به دست هم داده و دیگر بازار فرش های صادراتی دیگر رونق سابق را ندارد.

او ادامه داد: الان در دنیا در حوزه فرش رقابت های بسیار نزدیکی در حال انجام است. دنیای دیجیتال وارد بازار عرضه فرش شده و فروشگاه های بزرگ زنجیره ای در اروپا و آمریکا به صورت امانت بری از تجار بزرگ فرش می خزند و در انبارهای بزرگ نگهداری می کنند. متأسفانه دستمان از ارتباط با آنها کوتاه است و نمی توانیم با مشتری های عمده فروشان بزرگ دنیا ارتباط تنگاتنگ داشته باشیم.

صنعت فرش دستباف امروز در یکی از سخت ترین دوره های خود قرار دارد

حمزه ای، تولیدکننده فرش دستباف با انتقاد از خلوت بودن نمایشگاه گفت: متأسفانه استقبال از این دوره نمایشگاه بسیار ضعیف است و این خلوتی به خوبی وضعیت نامناسب بازار فرش دستباف را نشان می دهد. در شرایطی که صنعت فرش با مشکلات متعدد اقتصادی، کاهش قدرت خرید مردم و رکود صادرات دست و پنجه نرم می کند، طبیعی است که چنین رویدادی نتواند رونق گذشته را داشته باشد.

وی افزود: صنعت فرش دستباف امروز در یکی از سخت ترین دوره های خود قرار دارد و ادامه این روند می تواند به تعطیلی گسترده کارگاه ها و از بین رفتن اشتغال هزاران بافنده منجر شود. اگر حمایت عملی و برنامه ریزی جدی صورت نگیرد، آینده این هنر-صنعت ارزشمند با خطر جدی مواجه خواهد شد.

برجسته کاری تخصصی روی ابریشم

هادی دانشوری، هنرمند فرش باف در این رویداد گفت: به صورت تخصصی در فرش های بالای 80 و 90 رج کار می کنم. در طول مدت فعالیت 25 ساله خودم موفق شدم برخی ابداعات را در حوزه فرش دستباف انجام دهم که یکی از مهم ترین آنها برجسته کاری تخصصی روی ابریشم است. در تبریز یک کارگاه آموزشی داریم و سعی می کنیم فرش در حالت برجسته بافی دیده شود. صنعت فرش رو به مرگ است و متأسفانه در شرایط بد کشور، فرش هم وضعیت خوبی ندارد.